

УДК 631.1.017.3:115.7

Г. М. СЕДІЛЮ, доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН

Г. С. КОНИК, доктор сільськогосподарських наук

В. В. КАПЛІНСЬКИЙ, кандидат ветеринарних наук

Л. М. БУГРИН, кандидат сільськогосподарських наук

В. М. САВЧАК, заступник директора з науково-технічної роботи

Т. В. ФОЧАК, старший науковий співробітник

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

вул. Грушевського, 5, с. Оброшино Пустомитівського р-ну

Львівської обл., 81115, e-mail: inagrokarpat@gmail.com

О. М. МАГУР, директор департаменту аграрного розвитку ЛОДА

С. В. ДОЛИНСЬКА, начальник відділу тваринництва

Х. М. СОЛОПАТИЧ, головний спеціаліст відділу тваринництва

Департамент аграрного розвитку Львівської обласної державної адміністрації

просп. В. Чорновола, 4, к. 2, м. Львів, 79058, e-mail: lviv_apk@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ СІМЕЙНИХ ФЕРМ З ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Наведено аналіз розвитку галузі тваринництва Львівської області і запропоновано концептуальні підходи щодо індустріалізації сімейних ферм з утримання 5–10 корів шляхом залучення сільськогосподарських підприємств для надання послуг з кормовиробництва, кормоприготування та забезпечення повноцінної годівлі великої рогатої худоби в господарствах населення, що дозволить зменшити рівень ручної праці працівників сімейних ферм, їх фінансово-економічні витрати, а також підвищити продуктивність тварин і якість отриманої від них продукції.

Ключові слова: сімейні ферми, сільськогосподарські підприємства, кормовиробництво, повноцінна годівля корів.

© Седіло Г. М., Коник Г. С., Каплінський В. В.,

Бугрин Л. М., Савчак В. М., Фочак Т. В.,

Магур О. М., Долинська С. В., Солопатич Х. М., 2014

Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2014. Вип. 56 (II).

У сільському господарстві Львівської області нараховується 471 аграрне підприємство, 1025 фермерських господарств, 288,1 тис. господарств населення. Усі категорії господарств у 2013 р. виробили 3,5 % валової сільськогосподарської продукції України, зокрема 2,9 % продукції рослинництва та 4,8 % – тваринництва [1, 2]. Тенденції виробництва основних видів продукції сільського господарства всіма категоріями господарств наведено в табл. 1. Показник рентабельності від реалізації продукції сільського господарства в 2013 р. становив 36,9 %, рентабельність рослинництва була на рівні 46,5 %, тваринництва – 4,8 %.

Переважаюча частина сільськогосподарської продукції виробляється господарствами населення, їх частка у валовій продукції сільського господарства у 2013 р. становила 67,1 % (у 2012 р. – 70,0 %). Питома вага виробленої ними продукції у загальному обсязі виробництва становила: м'яса – 50,2 % (в Україні – 42,1 %), молока – 95,7 % (77,5 %), яєць – 87,4 % (37,6 %) [3].

1. Виробництво основних видів продукції тваринництва в усіх категоріях господарств Львівської області в 2013 р.

Види продукції тваринництва	Усі категорії господарств		Зокрема			
			сільськогосподарські підприємства		господарства населення	
	2013	у % до 2012	2013	у % до 2012	2013	у % до 2012
М'ясо (реалізовано худоби і птиці на забій у живій масі), тис. т	188,3	108,2	94,4	116,5	93,9	100,9
Молоко, тис. т	619,4	99,8	26,4	102,7	593,0	99,7
Яйця, млн шт.	530,8	102,1	67,0	106,0	463,8	101,6

У господарствах населення утримують переважну більшість поголів'я тварин області (табл. 2). На 1 липня 2014 р. у них нараховувалося 93,1 % загальної кількості великої рогатої худоби (на 1 липня 2013 р. – 91,8 %), зокрема корів – 94,1 % (93,6 %), свиней – 51,4 % (59,1 %), овець та кіз – 90,9 % (88,4 %), птиці – 65,8 % (62,4 %).

Аграрними підприємствами (крім малих) порівняно з січнем – червнем 2013 р. загальний обсяг вирощування худоби та птиці зменшений на 5,4 %, зокрема великої рогатої худоби – на 18,5 % та птиці – на 19,1 %, свиней – збільшений на 38,5 %.

Отже, нині у Львівській області розвиток молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах перебуває у не найкращому стані. Водночас 95,7 % молока виробляється у господарствах населення.

Однак селяни-одноосібники Львівщини внаслідок багатьох причин, і зокрема відсутності уваги від держави та на місцевих рівнях, позбавлені мотивацій з нарощування поголів'я тварин, особливо корів.

2. Поголів'я основних видів худоби та птиці на 1 липня 2014 р.

Вид тварин	Усі категорії господарств		Зокрема			
			сільськогосподарські підприємства		господарства населення	
	тис. голів	у % до 1 липня 2013 р.	тис. голів	у % до 1 липня 2013 р.	тис. голів	у % до 1 липня 2013 р.
Велика рогата худоба	324,8	98,6	22,5	83,3	302,3	99,9
зокрема корови	150,9	96,2	8,9	88,1	142,0	96,7
Свині	372,7	104,7	181,0	124,2	191,7	91,2
Вівці та кози	56,3	155,1	5,1	121,4	51,2	159,5
Птиця	10901,3	93,2	3730,1	84,9	7171,2	98,2

Тому розробка концепції розвитку сімейних ферм з утримання п'яти і більше корів, яка передбачає науково обгрунтовані, організаційно-економічні та управлінські важелі підтримки та розвитку сімейних ферм Львівщини, є актуальним завданням.

Мета концепції – розробити науково обгрунтовані управлінські, соціально-економічні важелі для нарощування і розвитку сімейних ферм з ведення молочного скотарства, отримання якісної продукції та прибутку.

Завдання:

– розробити програму забезпечення розвитку сімейних ферм молочного напрямку продуктивності та утримання 5–10 корів (основного стада) (Департамент аграрного розвитку ЛОДА, ІСГКР НААН, ЛАДС);

– створити сільськогосподарське підприємство або залучити обслуговуючий виробничий кооператив з кормовиробництва та забезпечення якісної годівлі корів у сімейних фермах, що також

можуть виконувати функцію заготівлі молока, його охолодження, зберігання та збуту;

- розробити зміни до Закону України щодо соціальної зайнятості сільського населення (працівників сімейних ферм) – їх пенсійного забезпечення і ін. з метою розгляду та затвердження у Верховній Раді України;

- науково обґрунтувати технологічні переваги чи хиби сумісної виробничої діяльності сімейних ферм і сільськогосподарських підприємств з виробництва кормів та забезпечення повноцінної годівлі корів;

- організувати пілотний проект діяльності сімейних ферм молочного напряму продуктивності та сільськогосподарського підприємства з виробництва кормів та забезпечення повноцінної годівлі корів (їх кооперацію);

- розробити механізми мотивації для повноцінної і ефективної виробничої та економічної діяльності молочних сімейних ферм і підприємств з виробництва кормів та забезпечення повноцінної годівлі корів.

Для розробки програм забезпечення розвитку сімейних ферм з виробництва молока потрібно провести моніторинг кожної сімейної ферми з індивідуальним підходом:

- оцінка (бонітування) поголів'я корів та рівня їх продуктивності;

- особливості годівлі, утримання;

- технологія заготівлі кормів, рівень годівлі;

- проведення штучного осіменіння;

- ветеринарне забезпечення збереження здоров'я тварин;

- забезпечення пасовищами;

- технологічна та санітарно-гігієнічна оцінка приміщень;

- рівень рентабельності.

Основним трудомістким чинником, що впливає на рівень рентабельності у тваринництві, є значні затрати на кормовиробництво та отримання якісних кормів (табл. 3).

Особливо це стосується одноосібних виробників молока та м'яса, тому що забезпечити, наприклад, своєчасну і якісну заготівлю кормів (силосу, сінажу) на селянському подвір'ї фактично неможливо. Процес економічно не вигідний та затратний.

3. Собівартість та рівень рентабельності виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення

Показники	Сільсько-господарські підприємства *	Господарства населення **
	Собівартість 1 ц, грн	
Пшениця	105,9	155,3
Ячмінь	108,8	158,4
Овес	115,6	167,2
Корми:		
сіно багаторічних трав	27,5	35,4
сіно природних сінокосів	14,3	15,5
Силос	15,76	-
Сінаж	20,6	-
Буряк кормовий	-	63,7
Морква (капуста)	-	70,5
Собівартість молока	230,8	280,7
Реалізаційна ціна молока	303,5	330,0
Прибуток, %	72,7	49,3
Рівень рентабельності, %	31,5	17,6

* Сільськогосподарські підприємства мережі інституту; ** окремі індивідуальні господарства Львівської області.

Так, затрати на виробництво зернової групи кормів вищі у господарств населення на 52,5 грн (32,9 %), сіна природних сінокосів – 1,2 грн (7,7 %) та сіна багаторічних трав – 7,9 грн (22,3 %) порівняно з сільськогосподарськими підприємствами. Собівартість виробництва 1 ц молока у господарствах населення вища на 50,0 грн (17,8 %) та відповідно прибуток і рівень рентабельності нижчі на 23,4 % та 13,9 %, ніж у сільськогосподарських підприємств.

Якість та збалансованість за поживністю раціонів корів у господарствах населення також не завжди відповідає встановленим нормам годівлі тварин. Тому ідея залучення сільськогосподарських підприємств як обслуговуючих для забезпечення виробничої діяльності сімейних ферм, яка належить експерту оптових ринків регіонального маркетингового центру “Шувар” І. М. Стефанишину, є раціональною.

Для ефективного використання сімейних ферм з виробництва молока у Львівській області, зменшення затрат ручної праці працівників сімейних ферм та відповідних фінансово-економічних втрат пропонуємо використати функціональні можливості середніх та

великих сільськогосподарських підприємств, що займаються рослинництвом, які є в кожному районі області, для надання послуг з кормовиробництва, кормоприготування та забезпечення повноцінної годівлі великої рогатої худоби у сімейних фермах, що розміщені поряд, у тому ж селі або на невеликій відстані.

Вказані підприємства можуть також виконувати функцію первинної обробки і заготівлі тваринницької продукції, а саме: збір та охолодження молока, за потреби проведення його пастеризації, організацію забійних пунктів при введенні у дію закону про заборону подвірного забою тварин та ін.

Спільна діяльність сільськогосподарських підприємств та селянських ферм може здійснюватися на договірних засадах з обов'язковим передбаченням розподілу затрат і отриманих прибутків або на кооперативних засадах.

Оцінка можливих ризиків. Можливими ризиками можуть бути недотримання технології вирощування молодняка великої рогатої худоби, недостатній професіоналізм і кваліфікація персоналу.

Переваги:

- підвищення продуктивності тварин, поліпшення якості молочної та м'ясної продукції;
- інтенсифікація селекційно-племінної роботи на базі одноосібних сімейних ферм;
- поліпшення репродуктивної функції корів;
- відновлення кільцевої системи штучного осіменіння;
- вигідне розташування міні-ферм біля місця збуту продукції, а також сприятлива цінова політика та підвищення рівня конкурентоспроможності.

Висновок. Розробка науково обгрунтованих управлінських, соціально-економічних рішень з нарощування і розвитку сімейних ферм з ведення молочного скотарства шляхом залучення сільськогосподарських підприємств для забезпечення спільної виробничої діяльності – надання послуг з кормовиробництва, кормоприготування та забезпечення повноцінної годівлі великої рогатої худоби у сімейних фермах – дозволить значно поліпшити продуктивність тварин та якість отриманої від них продукції, а також підвищити рівень рентабельності.

Список використаної літератури

1. Сільське господарство Львівщини : статистичний збірник / Державна служба статистики України, Головне управління статистики у Львівській області. – Львів : [Б. в.], 2013. – 172 с.

2. Тваринництво Львівщини : статистичний збірник / Державна служба статистики України, Головне управління статистики у Львівській області. – Львів : [Б. в.], 2013. – 144 с.

3. Тваринництво України 2013 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К. : [Б. в.], 2014. – 212 с.

Отримано 29.09.2014